

предметом розгляду Конституційного Суду України в 1999, 2007, 2008, 2011 та 2014 роках.

Аналіз вказаних рішень органу конституційної юрисдикції дозволяє нам стверджувати, що його правова позиція, зафіксована у мотивувальній частині, базується на тому, що статус української мови як державної є складовою конституційного ладу держави нарівні з її територією, столицею чи державними символами. Очевидно, що зазначене доктринальне положення має стати засадничим і в розробленні нового законопроекту про мови в Україні, і в методології правових досліджень мовних відносин в Україні.

Таким чином, аксіологічний підхід до феномена мови, як найбільш характерної ознаки нації, дає підставу стверджувати, що українська мова є невід'ємним елементом державного суверенітету, суттєвою ознакою держави. Об'єднання нормативного та ціннісного у праворозумінні мовних відносин сприятиме, на нашу думку, легітимізації статусу української мови як державної. Водночас аксіологічний підхід до феномена мови зобов'язує державу гарантувати національним меншинам дотримання їхніх мовних прав. Зокрема, реалізація меншинами права вивчати і розвивати національну мову має забезпечити повагу до правової системи Української держави, а забезпечення права національних меншин на освіту рідною мовою стане кроком до міжнаціонального порозуміння.

Воят Л.І., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кадрового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ Національної академії внутрішніх справ

МОВА ЯК ЗАСІБ СПІЛКУВННЯ ТА СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ ЛЮДИНИ

Сьогодення вимагає досконалого володіння українською мовою в усіх її формах і стилях, адже це інструмент фахової діяльності в багатьох сферах суспільного життя: політиці, юриспруденції, освіті, журналістиці тощо. Уміти висловлюватися правильно й чітко необхідно також фахівцям з

тих галузей знань, де мова відіграє не основну роль, однак без її знання професійна діяльність неможлива.

Мова є найважливішим, універсальним засобом спілкування, організації та координації всіх видів суспільної діяльності: галузі виробництва, побуту, обслуговування, культури, освіти. Це засіб формування, оформлення та існування думки, адже без називання немає думання, осмислення реальності. Це система знаків, матеріальних за своєю природою і соціальних за змістом та функціями. Кожен елемент мови має свою значущість тільки в єдності та взаємозв'язку з іншими елементами. Тому будь-яке насильство над окремим елементом негативно позначається на мові в цілому.

Мова є засобом спілкування людей, вираження і передавання думок, почуттів, волевиявлень. Вона є системою знаків, яка служить засобом спілкування між людьми та способом вираження самосвідомості людини. Мова існує й реалізується через мовлення – сам процес і результат, рівень і якість спілкування, який відбувається в певній аудиторії й певних часових межах, матеріалізуючись у звуках, інтонації, жестах і міміці або буквах і розділових знаках. Знак як будь-який матеріальний об'єкт (предмет, явище, подія), який виступає в ролі вказівки та позначення і використовується для отримання, зберігання, переробки й передачі інформації.

Спілкування є необхідною умовою діяльності людини. Від нього залежить психологічний клімат в організації та на підприємстві, організаційна і виробнича мобільність, конкурентні позиції на ринку, сприймання і розуміння людьми одне одного. Якісно організоване спілкування забезпечує ефективний обмін інформацією, дає змогу глибше пізнати співрозмовника, спрогнозувати особливості подальшої ділової взаємодії з партнером. Воно неможливе без суб'єктів спілкування, тобто особистостей, знання лінгво-психологічної характеристики кожного з них. У професійному спілкуванні завжди треба враховувати динамічні особливості психічних процесів і поведінки людей, інтенсивність, швидкість, темп усного мовлення. Самостійний і творчий склад мислення,

орієнтування в ситуації, орієнтація на мову співрозмовника, мовна пам'ять, правильний і доречний добір мовних засобів, правильна побудова висловлювання (тексту) і прогнозування реакції слухачів, відповідна дикція, уміння слухати – такі основні якості мовця-професіонала, необхідні для оптимального, кваліфікованого розв'язання професійних завдань. Труднощі, які виникають під час донесення або сприймання інформації, часто є наслідком психологічних та соціальних розбіжностей.

У соціально-психологічному плані спілкування – це обмін інформацією, вчинками, думками, переживаннями, це процес виховання та самовиховання, це форма творчості, яка допомагає виявити і розвивати кращі сторони особистості. Іншими словами, спілкування – це сукупність зв'язків і взаємодія індивідів, груп, спільнот, під час яких відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками і результатами діяльності. Спілкування є складним, багаторівневим процесом встановлення та розвитку контактів між людьми, який включає обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття та розуміння іншої людини, обмін думками, переживаннями, настроями, бажаннями. Важливу роль у спілкуванні відіграє поведінка особистості, яка визначається не тільки сукупністю особистісних якостей, особливостями конкретної ситуації, а й специфікою того соціально-професійного середовища, у межах якого реалізується його ділова і професійна активність. Відзначимо також надзвичайну важливість високого рівня володіння мовою для управлінців, які можуть бути представниками будь-яких професій, однак саме мова стає основним засобом утілення їх ідей, різних починань.

Отже, процес і результат, рівень і якість спілкування визначається виробленою системою критеріїв, серед яких мова – один з найголовніших чинників як підготовки висококваліфікованих спеціалістів, так і виховання свідомих громадян України.